15. ՊՈՒՃՈՒՐ ՀԱՐՍԸ

Ինո̈ւմ ա, չի ինո̈ւմ մին մարթ ա ինո̈ւմ։ Էտ մարթին ինո̈ւմ ա իրեք տղա։ Վեր էտ տղերքը մծանըմ ըն, հա̈րը ըստրանց փսակում ա։

Սո̈ւվթա̈ փսակում ա էրկու մեծ տղորցը։ Վեր տրանք փսակվում ըն, ամմենը սկսում ըն բդի ո̈ւրա̈ն ծիքյ տալը, վեր ո̈ւրա̈նց հետե տոն տինին։

Մին խոսկավ, ըտրանց տոնը մին տեսակ շաղ եկած ա։ Հիբը պուճուր տղան մծանում ա, հա̈րը ընդրան էլ ա փսակում, ամմա էս մին հարթնը լոխճան լա̈վն ա ինո̈ւմ։

Տա սկսում ա տոնը կարքի պիրիլ, ետավ էլ ասում ա. — Օրաս ետը հու վեր հա̈նդա̈ն տոն կյա, թող ո̈ւրա̈ն նհետ մին պեն պիրի, ինի քա՛ր, փա՛դ, շո̈ր, ուտելի պեն, իտի շատ պեներ։

Տրանք պուճուր հարթնանը ասածը ըսկանում ըն, իտի էլ անում ըն։ Տրանից ետավ էլ սկսում ա ո̈ւրա̈նց տոնը կարքի կյալը, ո̈ւրո̈ւր նհետ ապրում ըն սիրավ, օրախ։

Մին հետ մեծ ախպերը, մին էլ պուճուր ախպերը հա̈նդա̈ն կյամ տեղը մըննըրներան ընդնում ա, վեր մին պեն պերին։

Կյամ ըն ո̈ւրա̈նց տանը տակին մըննըռեն ա ընդնում, ո̈ւրա̈նց պուճուր հարթնեն ասածը։ Ետ ըն քյինո̈ւմ, ո̈ւրա̈նց հրեանին չափարին տական մին քար յոր օնում, վեր պիրին։

Տեսնում ըն, վեր էտ քարեն տակեն մին պեն կա պսպղե տամ։ Էտ քարեն տեղը մին օրիշ քար ըն տնո̈ւմ, էն քարը պիրո̈ւմ տոն։ Գյիդա̈լա̈վ, վեր էն քարեն տակեն վըեսկե կա, վեչ մինին վեչ մին

պեն չըն ասում, սուս ու փուս կյամ ըն տոն, հաց օտում, քոն ինում, վեր լոխ քնավ ըն ընցնում, էտ էրկու ախպերը, եր ըն կենում, քյինում էտ վրեսկեն տուս օնում, պերում տոն, մին էլ էն քարը տնում տեղը, վեր գյիդան, թա ծեռք նի եկած չի՞։ Տրանա ետը սկսում ըն առոք-փառոք ապրելը։ Ուրուր շան ըն ասում, շան ըսկանում։

Մին հետ էլ մեծ ախպերն ասում ա. — Ա՛խպեր, քանի՛մունք սերավ ընք, ուրուր նհետ կռվալ չընք, եկեքյ ուրուր անա տուս կյանք, թա չէ, վեր կռվելավ տուս կյանք, լավ չի ընիլ։

Էտ ախպերքը մեծ ախպորը ասածը ըսկանըմ ըն։ Ըտրանք ըսկըսում ըն ճոկվելը։ Ասըմ ըն, վեր լոխճան խելունքը մեր պուճուր հարթնըն ա, թող նա փայ անի։ Էտ հարթնը քթած վրեսկեն, տանը իլած ապրանքին նհետ էրկու տեղ ա փայ անում, քոռ հարն էլ մին տեղ։ Քթած վրեսկեն մին էլ տանը ապրանքը ընգնում ա մեծ նան մաշնակ ախպորը, պուճուր ախպորը՝ քոռ հարը։ Սրանք ամեգյը ուրանց փայը յոր օն օնում, տոնը թողում մեծ ախպորը, ուրանք տուս կյամ։

Պուճուր հարթնը ուրան մարթին ասում ա. — Ըստեղ կենանք, հի՞նչ անինք, եք քյինանք քաղաք, մըզհետե տոն շինինք, ընդեղ ապրինք։

Էտ հարթնեն ասածը մարթը ըսկանում ա, տի էլ անում։ Ուրանց քոռ հորը յոր ըն օնում, քյինում բդի քաղաք։ Մարթըկնեգյ էտ պառավին շատ ըն սիրում։ Հղեցը տղան շլակած ա տանում, վեր նղանում ա, մին էլ հարթնըն ա շլակում։

Վերչը շատ ըն քյինում, թա խրեգյ ըն քյինում, տա մունք գյուդում չընք, հղեցը էտ հարթնը մեռնում ա։ Տըղան ըտրան թաղում ա ըտեղ, մին էրկու օր ըտեղ մնում, էրկու օրանը ետը հորը շլակում ա, քյինամ քաղաք։ Թա շատ ա քյինում, թա խրեկ, վերչը հըսնում ա քաղաք։

Էտ քաղաքումը մին հարուստ մարթ ա ինում, քյինամ ա ընդեղ, տրան հետե փահլոթուն անում։

Մին քանե տարե կնալանը ետը, էտ հարուստ մարթին ախճիգյը սիրահարվում ա էտ տղին յրա։ Ընդրան խնթրում ա, վեր ուրան օղի, ամմա տղան ասում ա. — Չէ, յրես օղում չըմ փսակվիմ։

Էտ ախչիգյը տրեսնում ա, վեր առանց ընդրան չի կարում ապրի, խնթրում ա հորը, վեր ընդրան մին լավ կործի տինի, վեր ընդրան տինի դուքյանումը, վեր տրանավ էտ տղին բդի ուրան քաշի։

Հարը ըխճրկանը սըերտը գյիդում չի, թա հինչու հետե յա խոի

ասում, ամմա վեր ինքը շատ ար սիրում ըխճկանը նրան ասածը կադարում ա։

Հա̈րը էտ փա̈հլին տնո̄ւմ ա դո̄ւքյա̈նումը։ Տա ընդեղ կործ ա անում, էտ հարուստ մարթին ապրանքնին ծախում, ամսական մին քանե մանեթ ստանում, տրանավ ինքյը նան ո̄ւրա̈ն քոռ հա̈րը ապրում ըն։ Հարուստին ախճիգյը էլհա յա խնթրում էտ տղին, վեր ո̄ւրա̈ն օղի։

Էս գո̄նում էլ էտ տըղան ասում ա. — Իմ սրտումըս մին պեն կա, թող տեղ տամ, եսավ։

Էտ ախճիգյը ասում ա. — Հի՞նչ կա, ասե, վեր յըես քյո̄մա̈գյ ինիմ քյըեզ, վեր գիլա̈կտ շո̄ւտ տեղ տաս։

Էտ տղան էլ ասում ա. — Յըես ըստեղ կյամ վախտը հղեցը կնեդյս մեռնըմ ա։ Յըես ընդրան պարտական ըմ, ընդրա հնգյիստին քար պեդմա քցիմ, համ էլ վըեսկե տառերավ յրան անըմը կյիրիմ։ Մին պեն էլ կա, վեր տու իմ հա̈ր պահիլ չը՞ս, տու հարուստ մարթի ախճիգյ ը՞ս, տու տի մարթկանց եշիլ չը՞ս։

Ըտեղ ախճիգյն ասում ա. — Յըես քյըեզ ըմ կյամ, վեր տու ընդրան իտի յըս եշում, յըես տրա հետե քյըեզ շատ ըմ հավան։

Տղան էլ ըտեղ ասում ա. — Մինա̈կ հորս լա̈վ եշիս, յըես քու ասածտ կանիմ։

Վերչը էտ տղան ո̄ւրա̈ն կընդանը հա̈նգյիստին քար ա քցում, վըեսկե տառերավ յրան կյիրում, վեր քարը քըցում ա, պրծնում, կյամ ա, վեր էտ հարուստեն ըխճկանը օ̈ղի, էտ մարթը ո̄ւրա̈ն ըխճըկանը տամ չի, ասում ա. — Յըես հարուստ մարթ, իստի ընըմատար, յըես իմ ախճիգյըս տա՞մ մին քյա̈սիր մարթո՞՞ւ, վեր վեչ մին պեն չօնե՞, չէ՛, յըես տամ չը՞մ։

Ըստեղ ախճիգյը ասում ա. — Ա՛ հա̈ր, օղըմ ըս տո, օղըմ ըս տալ մեր, յըես քյինո̄ւմ ըմ էտ տղեն։

Ախճիգյը ո̄ւրա̈ն ասածն անում ա։

Էտ տղան քյինո̄ւմ ա էն ըխճկանը օղում, պիրում։ Նորու հըրսանեքյ ըն անում, առոք-փառոք ապրում։ Էտ մին հարթնըն էլա լա̈վը ինո̄ւմ, ո̄ւրա̈ն պտրունին ամմեն օր լղցնում ա, տաք խորագյ ա տամ, տինո̄ւմ ա տեղըմը, քընըցնում։ Միշտ էլ էն պառավը օրախ ա ինո̄ւմ, ո̄ւրա̈ն հարթնավ նան տղենավը, վեր տրանք իտի ասըլ ըն։

Մին հետ տրանց տոնը էրկու փայ հվաքող ըն կյամ։ Էտ հարթնը պիրում ա տրանց հաց տամ, տրանք յոր ըն օնում, քյինո̄ւմ։ Տրանց ծենը վեր հա̈րը սկանում ա, սկսում ա լա̈ց ինիլը։ Հարթնը գյիղո̄ւմ ա, թա վեր հաց ա տվալ ընդրանց, տրա հետե յա լա̈ց ինո̄ւմ։

Ուրուգյունը վեր մարթը կյամ ա տոն, տրան ասում ա. — Ըսօր մեր տոնը էրկու փայ հվաքող ըն եկալ։ Ցրես ընդրանց հաց ըմ տվալ, տրա հետե ապերը սկսալ ա լաց ինիլը։

Մարթն էլ ասըմ ա. — Ուրանց հաց ը՞ս տվալ։

Ասում ա.— Հաց ըմ տվալ, համ էլ լըղցրալ ըմ։ Մինակ գյիդում չըմ խե՞ յա լաց իլալ։

Մարթը, վեր տա սկանում ա, տոնս ա կյամ տոնը, էրկու խոխա ղարկում էտ փայ հվաքողներեն հետան։ Ընդրանք քյինում ըն, տեսնըմ էտ փայ հվաքողնին մին թոռնի քշտի նստած։ Տրանց յոր ըն օնում, պիրում էտ մարթին կոշտը։

Քշերը տա մին վեշխար ա մորթում, տրանց ղոնաղ անում։ Վեր հացը օտըմ ըն, պրծնում, տրանք տուս ըն կյամ վեր քյինան, էտ մարթը թողում չի՞։

Պիրում ա, տրանց տեղը քցում, տրանք ընդեղ քոն ըն ինում։

Էքսը եր ըն կենում, սկսում հարցրփորց անելը։ Տեսնում ըն վեր տրանք ուրան ախպերքյն ըն, հարն էլ տրանց դարդան ա լաց իլալ, վեր տրանք տի քյասիրացալ ըն, փայ հվաքող ին տեռա՞լ։

Պուճուր ախպերը տրանց տանում ա դուքյանը, ամմեն հինչա տամ, համ էլ ասըմ. — Ա՛խպերքյ, պա էնքան վրեսկեն, էնքան ապրանքը ծրեզ տվենք, հի՞նչ ըրիք, վեր մըհեգյ էլ հաց հվաքող ըք տեռալ, խե՞ էնքանը ծեզ հերիք չրե՞ռավ։ Ինձ հի՞նչ ըք տվա՞լ, մին քոռ հար, տրանա կման էլ վեչ մին պեն։

Ախպերքյն էլ ըսեցին. — Մունք ըպրելու թարհը գյիդում չը՞նք, վեր գյիդանք, իստի չընք տեռնա՞լ։

Ասըմ ըն, ուրանց տեսը-տենը յոր օնում, քյինում։

Տրանք քյինում ըն տոն, ուրանց պուճուր ախպորըն անա նաղլ անում, ուրանք էլ սկսում լավ ապրուստը, պուճուր ախպորը ունգյունավը։